

N:o 10.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker; gifven Stockholms slott den 13 januari 1908.

Under åberopande af härvid fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen *dels* antaga bilagda förslag till förordning angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker *dels ock* förklara, att den ändrade lydelsen af berörda författningsrum skall träda i kraft från och med den dag, som af Kungl. Maj:t bestämmes.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Carl Swartz.

Förslag

till

Förordning

*angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907
angående beskattning af socker.*

1. För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 16 öre för hvarje kilogram. För det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, utgår dock skatten under tiden till utgången af augusti månad år 1910 med 13 öre samt under tiden från och med den 1 september samma år till utgången af augusti månad år 1912 med 15 öre, allt för ett kilogram räknadt; ägande Kungl. Maj:t att meddela behöfliga kontrollföreskrifter.

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.

2. Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller sirup eller melass, i hvilka sockerhalten är mindre än sjuttio procent af torrsubstansens vikt.

Sockethalten utrones genom direkt polarisation, därest icke kontroll- och justeringsstyrelsen på framställning af tillverkaren förordnar, att sockerhalten skall bestämmas genom fullständigare kemisk analys.

3. För socker, som enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t vill meddela, gjorts till förtäring af människor obrukbart (denaturerats), erlägges ej skatt.

Utdrag ur protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Swartz anförde:

Såsom jag senare skall visa i sammanhang med föredragningen af de delar af statsregleringen vid nu instundande Riksdag, som röra beräkningen af statsverkets tillgångar för de behof, hvilka vid statsregleringen böra fyllas, torde det blifva nödvändigt att till täckande af statsverkets utgifter för år 1909 anlita särskilda utvägar för anskaffande af medel till afsevärda belopp. En närmare granskning af statsverkets skilda skattekällor gifver vid handen, att större delen af de erforderliga medlen skall kunna åvägabringas genom en enligt min mening, oberoende af berörda förhållande, påkallad reglering af en redan förefintlig skatt. Jag syftar härmed på sockerskatten.

Innan den inhemska råsockerindustrien nått någon nämnvärd utveckling, hade staten en betydande inkomst af tullen på socker, företrädesvis oraffineradt socker, men alltsedan nämnda industri vid slutet af 1880- och början af 1890-talet begynte kraftigare utveckla sig och i synnerhet efter medlet af det senare årtiondet, då flertalet af våra nuvarande råsockerfabriker kommit i verksamhet, har statens tullinkomst af omförmälda slag högst betydligt aftagit, så att den numera nästan upphört utan att förlusten mer än delvis ersatts af skatten å den inhemska sockerproduktionen.

Statens inkomst af hvitbetssockerskatt har utgjort den mindre delen af det belopp, hvartill denna inkomst skulle hafva uppgått, därest vid oförändrad konsumtion allt råsocker importerats eller det inom landet tillverkade belagts med skatt till samma belopp som tullen å råsocker. Skillnaden mellan den debiterade hvitbetssockerskatten och en lika med tullafgiften beräknad råsockerskatt synes af följande siffror, hvarvid tillverkningsåret 1896—1897 tagits till utgångspunkt och summorna afrundats till hela krontal.

År	Debiterad hvitbetssocker- skatt. Kronor	Skatt, beräknad lika med under ifrågavarande tid gällande tull, till 23,5 öre per kilogram till- verkad socker. Kronor	Statens minskade inkomst. Kronor
1896—97	10,415,047	24,805,707	14,390,660
1897—98	8,498,100	20,899,796	12,401,696
1898—99	5,687,633	13,939,307	8,251,674
1899—1900	7,652,705	18,990,515	11,337,810
1900—01	10,799,990	26,962,655	16,162,665
1901—02	12,210,234	29,464,136	17,253,902
1902—03	7,120,748	17,024,411	9,903,663
1903—04	10,553,087	25,191,842	14,638,725
1904—05	7,852,026	19,370,733	11,518,707
1905—06	11,570,269	28,764,846	17,194,577

Härvid har skatten å 23,5 öre per kilogram beräknats på hela den erhållna råsockermängden utan hänsyn till skillnaden mellan 1:sta, 2:dra och 3:dje produkt. De lägre kvaliteterna, 2:dra och 3:dje produkt, hafva nämligen under hela tioårsperioden varit en tämligen obetydlig del af det hela.

För hela 10-årsperioden utvisar tabellen en minskad statsinkomst af 133,054,079 kronor, motsvarande i medeltal för år 13,3 millioner kronor.

De stora uppoffringar i skattehänseende, statsverket sålunda fått vidkännas, hafva naturligtvis mer eller mindre varit förutsättningar för åstadkommande af en inhemsk råsockerindustri. Denna industri har alldeles särskildt varit till nytta för det jordbruk, som af industrien berörts. Betodlingen har nämligen nödvändiggjort en större intensitet i jordbruket än tillföre, hvilket åter i sin ordning medfört rikare afkastning af jordens alster. Hvad särskildt afkastningen af betor angår, har denna i de trakter, där betodling med fördel kunnat bedrivas, numera i genomsnitt närmast sig samma myckenhet per hektar som i Tyskland. Betornas sockerhalt är i allmänhet blott något lägre än i Tyskland, medan den är högre än i Frankrike. Till belysande af förhållandena i dessa afseenden inom Sverige, Tyskland och Frankrike kunna följande siffror tjäna.

Till- verkningsår.	Sverige			Tyskland			Frankrike		
	Betskörd per hektar.	Utbyte rå- socker i % af betviken. ¹⁾	Sockenutbyte pr hektar.	Betskörd per hektar.	Utbyte råsocker i % af betviken	Sockenutbyte per hektar.	Betskörd per hektar.	Utbyte råsocker i % af betviken.	Sockenutbyte per hektar.
1896—97	31.4	11.86	3.71	32.3	12.66	4.09	27.5	10.40	2.86
1897—98	30.3	12.42	3.76	31.4	12.79	4.02	27.7	12.08	3.35
1898—99	21.1	12.33	2.60	28.5	13.36	3.81	25.5	12.77	3.25
1899—1900	23.5	12.99	3.05	29.2	13.58	3.96	27.8	12.42	3.45
1900—01	30.26	13.10	3.96	29.6	14.14	4.22	28.8	12.54	3.61
1901—02	31.66	13.87	4.39	33.4	13.63	4.57	29.9	11.87	3.55
1902—03	21.00	14.34	3.01	26.4	14.47	3.79	25.2	13.14	3.31
1903—04	27.34	14.33	3.92	30.4	14.38	4.37	27.5	12.66	3.48
1904—05	23.01	15.09	3.47	24.2	14.92	3.61	22.9	13.17	3.02
1905—06	29.71	14.85	4.41	33.6	14.70	4.94	30.5	13.00	3.96
medeltal	26.91	13.52	3.63	29.9	13.86	4.14	27.33	12.40	3.39

¹⁾ Här inberäknas äfven det ur melassen utvunna sockret.

Den glädjande framgång, betodlingen enligt dessa siffrors vittnesbörd vunnit, har visserligen i verkligheten gjort sig gällande endast inom de bördigaste delarne af Skåne och Gottland. I Skåne ligga nämligen ej mindre än 18 råsockerfabriker, däri inberäknade 3 saftstationer. De öfriga fem fabrikerna äro belägna en i hvar och ett af landskapen Gottland, Blekinge, Halland, Östergötland och Västergötland. Fabrikerna i de två sistnämnda landskapen hafva, såsom allmänt är känt, ej hittills lyckats lämna något tillfredsställande ekonomiskt resultat; fabriken i Halland kom i verksamhet först under hösten 1907. Oafsedt denna begränsning för betodlingens ekonomiska utnyttjande, som åtminstone för närvarande gör sig gällande, är dock betodlingens stora betydelse för det jordbruk, som af densamma beröres, oomtvistlig.

Utom den nytta, sockerindustrien bringar vissa jordbruksidkande områden, vidgar industrien därjämte i väsentlig grad arbetsmarknaden, ökar järnvägsfrakterna och medför i öfrigt de ekonomiska fördelar, som i allmänhet pläga åtfölja den inhemska produktionen. Skyddet, såsom närmaste anledningen till sockerproduktionens förläggande inom landets egna gränser, har alltså i flera afseenden verkat gagneligt. Och ej heller bör helt lämnas ur räkningen, att det af statsmakterna åt sockerindustrien gifna stödet äfven i öfrigt i viss mån kommit det allmänna till godo genom ökade direkta skatter till stat och kommuner.

Vid en granskning af produktionsskyddets verkningar kan man emellertid icke bortse därifrån, att skyddet gifvits för produktion af en vara, som nära nog i lika hög grad som andra förnödenhetsartiklar kan kallas en nödvändighetsvara. Och lika litet kan man frånse, att varan aldrig kan för landet blifva en allmän produktionsartikel. Betproduktionsområdena äro, såsom redan antydts, starkt begränsade.

Skyddet för den inhemska sockerproduktionen bör gifvetvis icke göras större, än som erfordras för sockerindustriens bestånd och lugna utveckling. Ändamålet med skyddet är alltså vunnet, när sockret kan säljas till sådant pris, att detsamma betalar produktionskostnaderna samt lämnar det i produktionen nedlagda kapitalet en skälig vinst. Hvad produktionen därutöfver på grund af skyddsanordningarna inbringar måste tillfalla staten eller det allmänna, om icke skyddet skall få karaktär af premie åt en mindre grupp producenter. En sådan premie innebär i förevarande fall, att en skatt, som ursprungligen tillkommit i enbart statsfinansiellt intresse och sedermera omdanats i ändamål att förlägga produktionen inom landet, till större eller mindre del komme att utgå

icke till staten utan till enskilde. Ohållbarheten häraf är i ögonen fallande. Men detta oakadt har emellertid statens skyddspolitik ledt dithän. Händelser under sistförflutna året å sockermarknaden, hvarom jag strax skall tala, kasta ett klart ljus öfver skattefrågans läge. Däraf bekräftas oförtydbart, att skyddspolitiken ledt vida längre än därmed från början varit afsedt. Målet har varit en inhemsk produktion för den inhemska konsumtionen. Resultatet har emellertid blifvit ej blott att nämnda mål vunnits, utan äfven att det i den inhemska produktionsindustrien nedlagda kapitalet tillförsäkrats en extra vinst till afsevärda belopp.

Enligt min mening måste under sådana förhållanden en reglering af sockerbeskattningen vidtagas i syfte att till staten återbördas hvad staten d. v. s. det allmänna tillkommer. Vid en dylik reglering får man, såsom jag redan antydt, icke gå så till väga, att produktionskapitalet beröfvas en skälig ränta. Ett sådant förfarande skulle nämligen innebära icke blott en orättvisa mot det kapital, som just på grund af statens skyddsåtgärder nedlagts i sockerindustrien, utan äfven en uppenbar fara för denna industris bestånd.

Regleringen af sockerbeskattningen bör alltså åsyfta att med bevarande af de fördelar, den inhemska råsockerproduktionen otvifvelaktigt medför, nedbringa den vinst, som nu åtföljer produktionen, inom skäliga gränser d. v. s. till det allmänna öfverflytta den premie, som, på sätt jag nyss nämnde, med nuvarande skyddsanordningar är sockerproduktionen förbehållen. För sådant ändamål erfordras en närmare utredning rörande det nuvarande produktionsskyddets ekonomiska betydelse för själfva produktionen. Innan jag öfvergår härtill, vill jag emellertid framhålla, att för en dylik premieöfverflyttning till det allmänna skilda vägar låta sig använda. Produktionsskyddet består ju som bekant i tull å importerad vara, hvilken tull från den 1 september 1906 är bestämd till 17 öre för kilogram raffinadsocker. Därjämte utgår en skatt, som med 13 öre för kilogram drabbar all såväl inom landet tillverkad som ock dit införd vara, då varan utlämnas till konsumtion. Den inom landet tillverkade varan betalar sålunda endast konsumtionsskatten, den importerade åter ej blott denna skatt utan äfven tullafgiften.

Lämnade man statens finansiella intressen åsido, kunde man åtnöjas med att sänka tullen. Detta innebure en sänkning af sockerpriset å den inhemska marknaden. Det kunde ju visserligen icke vara annat än angenämt att se sig i tillfälle att föreslå en dylik anordning. Den premie, sockerproduktionen nu åtnjuter, skulle därigenom direkt komma den konsumerande allmänheten till godo. När jag emellertid nu finner mig

böra, såsom nämnts, föreslå en annan väg, hvarigenom ifrågavarande del af produktionsvinsten skulle ingå till statsverket såsom ökad sockerskatt, har detta, på sätt redan angifvits, sin anledning däri, att statsverkets behof för närvarande påfordrar ökade intäkter. Därvid är ock att märka, det sockerskattens omreglering i nämnda syfte bör kunna verkställas utan någon ändring i nuvarande prisförhållanden å den inhemska sockervervarumarknaden. För den konsumerande allmänheten komme omregleringen alltså icke att kännas genom förhöjning af sockerpriset, utan skulle det hela i verkligheten innebära, att utom den nuvarande skattens belopp ännu en del af det pris, allmänheten erlägger för sockret, inbetalades icke till sockerproducenterna utan — om ock medelbart, i form af förhöjd skatt, genom samma producenter — till statsverket.

För uppnående af detta mål är det emellertid icke nog att höja skatten å sockret. Såsom redan nämnts, utgår nämligen skatten jämväl å den importerade och alltså tullpliktiga varan. Lämnades tullskyddet oförändradt, skulle följaktligen producenten kunna, utan fara för konkurrens med den utländska varan, höja marknadspriset å sockret med jämnt den vidtagna ökningen i skatten. Skattehöjningen måste alltså förenas med en tullindring. Skattehöjning och tullindring böra till belopp motsvara hvarandra. Först härigenom vinnes för statsverket det ökade utbytet af sockerskatten utan höjd tunga för den konsumerande allmänheten.

För att kunna angifva det belopp, hvarmed sockerskatten under sådana förhållanden kan och bör höjas, blir det nödvändigt att först granska innebörden af det nu anordnade tullskyddet. Innan jag — efter en kort öfverblick öfver den utveckling, sockerindustrien i vårt land undergått — öfvergår därtill, tillåter jag mig framhålla, att för en sänkning af sockertullen den nuvarande tidpunkten synes vara synnerligen lämplig, enär den mellan vissa stater den 5 mars 1902 i Bryssel afslutade konventionen angående beskattning af socker, enligt beslut af delegerade för de intresserade staterna, skulle förlängas för ytterligare fem år, räknadt från den 1 september 1908, under hvilken tid alltså ingen fara finnes för import till Sverige af utländskt, premieradt socker. Aftalet om denna förlängning, som uppgjorts under förbehåll af ratificering, torde med det snaraste komma att föreläggas Riksdagen.

De svenska sockeraffinaderierna hafva sedan gammalt åtnjutit ett betydande tullskydd, så att raffineringsindustrien lämnat ett synnerligen godt resultat äfven på den tid, då allt råsocker eller åtminstone

största delen däraf importerades. Raffinaderierna togo emellertid redan från första början hand om den svenska råsockerindustrien, i det att åtskilliga af dem, hvar för sig, blefvo intressenter i, stundom nära ensamma ägare af ett eller annat råsockerbruk. Härigenom fingo raffinaderierna i sin makt att bestämma råsockerprisen och i viss mån äfven betprisen. För att frigöra sig från det beroende af sockerfabrikerna, hvari betodlarna på grund häraf råkade, gjordes från betodlarnas sida några inom kort misslyckade försök att anlägga och drifva andelsfabriker för framställning af råsocker. Ungefärligen samtidigt började raffinaderierna sammansluta sig. Sålunda inköpte ett af raffinaderier bildadt bolag, aktiebolaget Union, ett raffinaderi och några råsockerfabriker.

Samtidigt fortsatte betodlarna sina sträfvanden att sammansluta sig, nu närmast för att kunna betinga sig högre betpris hos sockerfabrikanterna. Detta i sin ordning påskyndade fabrikanternas sammanslutning, så att under de senare åren kontrakten om betleveranser afslutats mellan ombud för å ena sidan råsockerfabrikerna eller i verkligheten för raffinaderierna och å den andra sidan för betodlareföreningarna. Sammanslutningen mellan sockerfabrikerna blef fullständig genom svenska sockerfabriksaktiebolagets bildande sommaren 1907 och genom bolagets numera verkställda inköp af landets samtliga sockerfabriker, såväl råsockerbruk som raffinaderier, med undantag blott för råsockerbruken i Öster- och Västergötland och det med sockerbruket i sistnämnda landskap förenade raffinaderiet.

Den senast omtalade sammanslutningen är i mer än ett afseende märklig. Det svenska sockerfabriksaktiebolaget har bildats med ett inbetaldt aktiekapital af ej mindre än 135,000,000 kronor. Enligt uppgifter till patent- och registreringsverket uppgingo emellertid de sammanslutna bolagens sammanlagda aktiekapital till endast omkring 57,000,000 kronor, hvari dock aktiebolaget Carnegie & C:i, som äfven drifver annan rörelse, ingår med hela sitt aktiekapital 10,000,000 kronor. Därjämte är att märka, att bolagens sammanlagda aktiekapital icke till hela sitt belopp kontant inbetalts. Vid flera tillfällen hafva sålunda vissa bolags ursprungliga aktiekapital ökats utan tillskott af bolagsmännen genom öfverföring af medel till aktiefond från fonder, som bildats af uppsamlade vinstmedel. Och slutligen torde böra anmärkas, att i flera fall bolag varit ägare af aktier i andra af nu ifrågavarande bolag. De sammanslagna bolagens verkligt inbetalade aktiemedel torde därför icke på långt när hafva uppgått till nämnda belopp, 57,000,000 kronor, och motsvara säkerligen mindre än en tredjedel af det nya bolagets

aktiekapital. Denna omständighet torde ej kunna tydas på annat sätt, än att afkastningen af det nybildade bolagets rörelse ansågs komma att blifva mer än dubbelt så stor som skälig ränta på det för samtliga fabriker uppgifna och minst tre gånger skälig ränta å det i fabrikena verkligen nedlagda kapitalet. Denna tydning bestyrkes af den stegring i kursen på aktier i sockerfabrikerna, hvilken efter sammanslutningen ägde rum. Att den med sammanslutningen förenade betydliga höjningen af det kapital, som i sockerindustrien nominellt nedlagts, under sådana förhållanden både har utseende af och i verkligheten innebär en kapitalisering af ett alltför rikligt tillmätt tullskydd, torde ej kunna förnekas.

Redan af omständigheterna vid svenska sockerfabriksaktiebolagets bildande tycker man sig sålunda finna, att det af staten hittills lämnade skyddet för raffineringsindustrien är obehöfligt högt, äfven efter den af 1905 års Riksdag beslutade nedsättningen i tullen för raffineradt socker med 3 öre för kilogram, hvilken nedsättning trädde i kraft den 1 september 1906. Såsom vägledande för utredningen i ämnet tjänar emellertid ett annat från sockerindustriens sida lämnadt bevis. Jag syftar härmed på en i september 1907 af en utaf sockerindustriens egna målsmän, direktören C. Tranchell, afgifven promemoria angående skyddet för svenskt socker och dess fördelning. Sagda promemoria, hvilken, enligt hvad nyss antydts, lämpligen synes kunna tjäna till utgångspunkt för en närmare undersökning af förevarande fråga, torde i transumt få vidfogas detta protokoll. Enligt promemorian, hvilkens siffror jag härmed anför utan att nu ingå i någon granskning, huruvida de äro exakta — för låga äro de säkerligen ej — skulle arbetarkostnaden för framställning i råsockerfabrik af den mängd råsocker, hvaraf erhållas 100 kilogram raffineradt socker, vara 0,89 kronor högre i Sverige än i Tyskland; vidare skulle priset för de till 100 kilogram raffineradt socker behöfliga betorna här vara 6,64 kronor högre än i Tyskland. Den högre kostnaden för råsockerindustrien i afseende å arbetskraft och betor skulle alltså uppgå till 7,53 kronor för den mängd råsocker, som åtgår för framställande af 100 kilogram raffinadt. Promemorians författare anser, att en ej obetydlig del af det återstående skyddet för nämnda industri tages i anspråk för ränteutgifter och lagringskostnader med anledning af den allt som oftast inträdande öfverproduktionen af socker. Det särskilda skyddet för raffinadindustrien eller 4 öre för kilogram sådan vara skulle enligt samma promemoria åtgå dels för täckande af förlust vid underpris, som måste hållas på inhemskt socker för att ej under tillfälliga konjunkturer riskera import, dels för de frakter, som

den svenske tillverkaren tvingas att betala, dels ock för den handelsvinst, som tillverkaren måste medgifva engroshandeln.

Redan här vill jag erinra, att det efter sockerfabrikernas sammanslutning ligger i tillverkarens hand att väsentligt begränsa såväl öfverproduktionen som engroshandelns handelsvinst, hvarjämte sammanslutningen bör kunna medföra afsevärda besparingar i öfriga handelsamt förvaltningsomkostnader. Däremot torde allmänheten hafva förlorat utsikten att ens under det gynnsammaste sockerår få åtnjuta någon minskning i sockerpriset. Om t. ex., såsom år 1906, något år betskörden skulle uppgå till 1 ½ gång behofvet, komme sannolikt priset ändock ej att sänkas, då bolaget gifvetvis föredroge att lagra sockret framför att sälja det till lägre pris; någon export kan under nuvarande förhållanden ej komma i fråga, särskildt med hänsyn till den högst betydliga nedsättning i tullskyddet, som enligt Brysselkonventionens bestämmelser i sådant fall skulle inträda.

Den svenska sockerindustriens ekonomiska ställning torde emellertid bäst klargöras genom en jämförelse med sockerindustriens ställning i andra länder. Till denna jämförelse lämpa sig särskildt Tyskland och Frankrike, emedan i båda dessa länder liksom i Sverige finnes tullskydd för spannmål. Ett sådant tullskydd kan nämligen påtagligen hafva ett visst inflytande på betsockrets marknadspris, i ty att det högre försäljningsvärde, spannmålen till följd af tullskyddet kan betinga, mer eller mindre måste inverka på priset å betor. Härjämte har i nämnda båda länder skattesystemet, hvilket öfverallt visat sig återverka på sockerindustriens utveckling, i det stora hela genomgått samma stadier som hos oss. I Tyskland användes till en början betskatt, hvarifrån man öfvergick till konsumtionsskatt. I Frankrike har systemväxlingen varit större, emedan där äfven försök gjorts med en kombination af betskatt och konsumtionsskatt, men numera användes äfven där uteslutande konsumtionsskatt.

Hvad då först beträffar råsockerindustrien, så ske i Tyskland råsockerköp i allmänhet på basis af 88 procent rendement, hvaremot i Sverige priset nästan alltid afser socker af 92 procent. Under sistnämnda förutsättning ställer sig i Tyskland priset för en deciton 1 mark högre än under vanliga förhållanden.

Enligt en tablå, som åtföljer n:o 40 för år 1907 af tidskriften »die deutsche Zuckerindustrie», var medelpriset under tillverkningsåret 1906—07 för råsocker på Tysklands förnämsta sockermarknad, Magdeburg, 17,76 mark per deciton för 88 procent, motsvarande 18,76 mark för 92 procent eller i svenskt mynt 16 kronor 88 öre (1 mark = 90 öre).

I Frankrike ställde sig enligt samma källa sockerpriset på följande sätt. Ett hvitt socker, s. k. poudre blanche, bättre än vanligt råsocker men ändock råsocker (till kvaliteten = Skifarps råsocker hos oss), kostade i medeltal för hela året 1906—07 på börsen i Paris 26,60 francs per deciton. Råsocker af 88 procent uppgifves till omkring 3 francs lägre pris, således 23,60 francs. För socker af 92 procent bör tilläggas 1,25 franc (= 1 mark), hvadan priset blir 24,85 francs eller i svenskt mynt 17 kronor 89 öre (1 franc = 72 öre); i Frankrike ställer sig råsockerpriset således omkring 1 krona högre än i Tyskland per deciton, hvilket måhända får ställas i samband med det förhållandet, att, såsom förut anförts, afkastningen af betor och socker per hektar betodlad jord i Frankrike är afsevärdt lägre än i Tyskland.

I Sverige har enligt från fabrikerierna inkomna uppgifter till näringsstatistiken för tillverkningsåret 1906—07 priset på råsocker af 92 procent i allmänhet varit 25,50 kronor per deciton, ehuru priset växlat från 21,94 till 26,85 kronor. Råsockret betingade således i Sverige ett pris, som öfverstiger priset i Tyskland med 8,62 och i Frankrike med 7,61 kronor per deciton. Om man ock måste medge, att betodlingen i Sverige har något sämre betingelser än i Tyskland, så är den däremot, både hvad sockerhalten i betorna och betskörden beträffar, fullt jämförlig med betodlingen i Frankrike.

En jämförelse mellan *raffinad*priset i Tyskland och Frankrike å ena sidan samt Sverige å den andra visar följande förhållanden.

Medelpriset för raffinad, alla slag, i Magdeburg var under tillverkningsåret 1906—07 enligt förut citerade källa 38,06 mark per deciton. Häri ingår dock skatten med 14 mark och, om detta belopp fråndrages, återstå 24,06 mark = 21 kronor 65 öre. I Paris kostade raffinad i medeltal för hela året 56,80 francs per deciton eller, med afdrag af skatten 25 francs och raffinationsafgift 1 franc, 30,80 francs = 22 kronor 17 öre. I Sverige uppgifves af raffinaderierna priset på raffinad, alla slag, rätt olika, från 48 till 55 kronor och kanske däröfver. I allmänhet torde det hafva legat omkring 53 kronor. Drages skatten, 13 kronor, härifrån, återstå 40 kronor. I Sverige kostade alltså raffinadsocker, lågt räknadt, 17 å 18 kronor mera än i Tyskland och Frankrike.

Prisskillnaden mellan raffinad och råsocker, som i Tyskland var 21,65—16,88 = 4,77 kronor och i Frankrike 22,17—17,89 = 4,28 kronor, steg i Sverige till 40,00—25,50 = 14,50 kronor, allt per deciton efter afdrag af skatt. Sistnämnda för Sverige beräknade prisskillnad bör dock med anledning af här rådande högre arbetslöner minskas med det belopp, hvartill den ökade kostnaden för raffinering af en deciton socker kan beräk-

nas. Enligt en vid 1904 års kommittébetänkande angående beskattning af hvitbetssockertillverkningen lämnad uppgift af författaren till förenämnda promemoria, bör samma kostnad upptagas till enahanda belopp som vid råsockerfabrikationen. Äfven om man med ledning häraf fråndrager 0,89 kronor, är ifrågavarande prisskillnad i Sverige mer än 8,50 kronor högre än i Tyskland och Frankrike, och detta ehuru raffinationsindustrien är alldeles oberoende af klimat och jordbruksförhållanden.

Med den utredning, jag nu afslutat, har jag sålunda framlagt å ena sidan en uppgift rörande tullskyddsbehovet och dess fördelning, på sätt detta behof och denna fördelning te sig från producenternas synpunkt, samt å andra sidan, till kritisk belysning däraf, siffror, som angifva prisförhållandena å sockermarknaden i Sverige, å ena, samt inom vissa andra länder, å andra sidan, under tillverkningsåret 1906—1907.

Fullt rationellt ordnadt skulle tullskyddet gifvetvis icke sättas högre, än att detsamma gäfve den svenska sockerfabrikanten säkerhet för att han erhöle ersättning för den del af produktionskostnaden, som öfverstege produktionskostnaden för socker från konkurrerande länder. Den större kostnad, som följer med sockerproduktionen i vårt land, kallar jag för korthetens skull merkostnad, och denna kan då afse arbetarkostnader — som jag i det följande benämner kostnader för arbetskraft — betpris och åtskilligt annat. Om tullskyddet allenast motsvarade merkostnaden, blefve emellertid de svenska och utländska fabrikanterna likställda. För att gifva den svenska fabrikanten en bättre ställning i konkurrensen måste alltså tullskyddet något öfverskjuta merkostnaden.

En sådan tankegång får väl också anses hafva legat till grund vid upprättandet af den detta protokoll bilagda promemorian. Jag tillåter mig i detta sammanhang att något beröra promemorians formella uppställning. De bestämda siffror för merkostnaden i afseende å arbetskraft och betpris, som angifvas i promemorian, afse den mängd råsocker, som åtgår för att utvinna 100 kilogram raffinadsocker. Denna råsockermängd utgör ungefär 110 kilogram efter den beräkning för rendement, som i promemorian följts. När sålunda merkostnaden för utvinnande af 100 kilogram raffinad angifves beträffande arbetskraften till 0,89 kronor och hvad angår betpriser till 6,64 kronor, utgör merkostnaden för 100 kilogram råsocker respektive 0,81 kronor och 6,04 kronor. I fråga om *råsockerskyddet* böra för tydlighetens skull de sålunda evalverade siffrorna användas.

Tullsatsen för råsocker är här i riket bestämd till 11,75 öre och tullsatsen för raffinadsocker utgör 17 öre, allt för ett kilogram räknadt.

Det för raffinadindustrien egentligen afsedda skyddet är skilluaden mellan sagda belopp. Då emellertid med det rendement, hvilket förut angifvits, den mängd råsocker, som åtgår för utvinnande af ett kilogram raffinad, är 1,10 kilogram, kan, såsom ock i promemorian framhållits, tullskyddet så uttryckas, att ett kilogram raffinad är skyddadt med 17 öre och den mängd råsocker, som därtill åtgår, med omkring 13 öre.

Om man tänkte sig, att råsockerindustrien och raffinadindustrien vore fullt åtskilda, och att hvardera industrien icke utnyttjade tullskyddet i annan mån än som merkostnaderna påfordrade, skulle raffinadpriset, äfven om merkostnaden för raffinadindustrien vore konstant, allt efter växlande kostnadskonjunkturer för råsockerindustrien, sjunka och stiga i sammanhang med sänkning och stegring i merkostnaderna för råsockerproduktionen. Jag antager t. ex., att merkostnaden vid råsockerproduktionen hölle sig vid 7 öre för den mängd råsocker, som åtginge för utvinnande af ett kilogram raffinad. Toge nu råsockerfabrikanten vid fastställandet af sitt pris icke i anspråk mer af tullskyddet än just så mycket, som erfordrades i konkurrensen med den utländska varan, blefve äfven med nuvarande tullsats det verkliga skyddet för raffinadindustrien icke det officiellt fastställda eller 4 öre, utan 10 öre eller skillnaden mellan det utnyttjade tullskyddet för råsockret, 7 öre, och tullsatsen för raffinadsocker 17 öre. Men om merkostnaden för raffinadindustrien icke vore större än att 4 öres tullskydd för denna industri vore fullt tillräckligt, behöfde ju sockerindustrien, i dess helhet betraktad, icke utnyttja mer af tullskyddet än 7 öre + 4 öre eller sammanlagdt 11 öre i stället för medgifna 17 öre. Å andra sidan förefunnes emellertid för raffinadindustrien icke något hinder att vid prissättningen å raffinadsocker helt utnyttja tullskyddets belopp. Den utländska varan får nämligen under alla förhållanden betala 17 öre per kilogram i tull. Ju mera merkostnaderna för råsockerfabrikationen hålla sig under tullskyddet för samma vara, desto större del af det för råsockerfabrikationen afsedda skyddet kan raffinadindustrien tillgodogöra sig. Detta förhållande bör särskildt uppmärksammas, då, hvad vårt land vidkommer, råsockerfabrikanter och raffinadfabrikanter äfven före svenska sockerfabriksaktiebolagets bildande, såsom för öfrigt redan framhållits, icke varit från hvarandra strängt åtskilda. Prissättningen å den råvara, raffinadindustrien använder, eller råsockret, blir under sådana förhållanden en bokföringsfråga, då det för fabrikant, som själf raffinerar sitt råsocker, kan vara, åtminstone ur tullskyddssynpunkt, likgiltigt, om den större eller mindre vinsten påföres råsockerindustrien eller raffinadindustrien. Skulle en närmare granskning visa, att merkostnaden

vid råsockerfabrikationen icke på långt när uppgår till tullskyddets belopp, men att tullskyddet för sockerindustrien i dess helhet dock utnyttjats, kan man sålunda icke underlåta att draga den slutsatsen, att raffinadindustrien gagnat på råsockertullskyddet.

Efter att sålunda hafva angifvit råsocker- och raffinadindustriernas förhållande till de skilda för råsocker och raffinad fastställda tullsatserna och till skyddet i dess helhet betraktadt, öfvergår jag att närmare granska, i hvad mån tullskyddet motsvarar merkostnaderna.

Salvärdet å råsocker visar, hvad beträffar Tyskland och Frankrike, icke större skillnad, än att densamma låter sig väl förklaras af de skilda betodlings- och arbetarförhållandena inom de olika länderna. Betingelserna för betodling äro sämre i Frankrike än i Tyskland, hvaremot kostnaderna för arbetskraft torde vara något lägre i Frankrike än i grannlandet.

Som bekant, är sockerindustrien i de länder, hvilkas prisförhållanden å sockervarumarknaden nu gjorts till föremål för undersökning, ganska inbringande. Priset å råsocker utgör, såsom den lämnade utredningen visar, i Tyskland och Frankrike ungefärligen respektive 17 och 18 kronor för deciton. Med ett sådant pris betalar det tyska och franska sockret alla omkostnader för dess producerande och lämnar dessutom producenten nöjaktig afkastning å det i produktionen nedlagda kapitalet. Medelpriset för råsocker i Sverige är enligt utredningen 25,50 kronor per deciton eller respektive 7,50 kronor och 8,50 kronor högre än i Tyskland och Frankrike. Då emellertid enligt promemorian den svenska produktionens merkostnad för betor och arbetskraft skulle uppgå till sammanlagdt 6,85 kronor för deciton, kan svenska öfverpriset täcka samma merkostnad och därjämte lämna ett öfverskott utan att därvid det svenska råsockerpriset på långt när utnyttjar hela tullskyddet. Likväl skulle enligt promemorian hela det tullskyddsbelopp, som låge öfver merkostnaden för arbetskraft och betor, vara erforderligt till täckande af ränteutgifter och lagringskostnader, hvarjämte framhållits, att såväl jordbrukare som arbetare nu framkomma med i hög grad ökade fordringar. Vid en närmare granskning häraf torde dock i hvarje fall dessa anspråk kunna högst betydligt reduceras. Med afseende å nyssnämnda fordringar tillåter jag mig genast framhålla, att förenämnda belopp 6,85 kronor, hvilket just afser att motsvara fabrikantens merkostnader i afseende å arbetskraft och betor, synes vara så pass rundligt tillmätt, att anledning icke förefinnes att för närvarande taga särskild hänsyn till nyssberörda omständighet, helst mera all-

männa och genomgripande höjningar i produktionskostnaderna icke torde blifva något för Sverige säreget utan med all säkerhet ungefär samtidigt gifva sig tillkänna i öfriga sockerproducerande länder. Vidkommande ränteutgifter och lagringskostnader vill jag icke förneka, att merkostnad därutinnan kan drabba den svenska produktionen under år, då öfverproduktion äger rum, och närmast följande. Den svenska fabrikanten är nämligen ej i likhet med fabrikanten i Tyskland och Frankrike i tillfälle att befria sig från öfverskottet genom export. Längre tids lagring med ty åtföljande ränteförlust och andra kostnader kan alltså icke ständigt undgås. Den merkostnad, hvarom nu är fråga, kan dock icke rimligen beräknas till högre belopp än 0,75 kronor per deciton råsocker. En årsproduktion af ungefär 1,200,000 deciton sådan vara, efter 25.50 kronor per deciton, kan uppskattas till något öfver 30,000,000 kronor. Med nyssnämnda grund för beräkning af merkostnaden skulle samma kostnad uppgå till 900,000 kronor. För en öfverproduktion af 50 %, hvilket är det högsta, som någonsin torde kunna äga rum, skulle sålunda i omförmälda fall, då öfverproduktionen hade ett värde af ungefär 15,000,000 kronor, beräknas en merkostnad å räntor och lagringskostnader till 6 %. Tages dessutom hänsyn därtill, att öfverproduktion inträffar allenast enstaka år, att de angifna beloppen afse produktionens bruttovärde och att för öfrigt sockerfabrikerna själfva numera, såsom redan framhållits, kunna väsentligt begränsa produktionens omfattning, inses lätteligen, att den merprocent, jag i förevarande afseende beräknat, är synnerligen rundligt tillmätt. Till andra merkostnader vid sockerfabrikationen än dem, hvilka i promemorian omnämnas, tages, såsom jag strax skall visa, tillbörlig hänsyn vid den slutliga uppskattningen af det erforderliga tullskyddet.

I hvarje fall gifva de anförda siffrorna vid handen, att råsockerproduktionen i Sverige icke utnyttjar råsockertullen till högre belopp än ungefär 8 kronor. Öaktadt detta belopp antagligen ej så litet öfverstiger merkostnaden, skulle jag dock icke anse lämpligt att omedelbart lägga nämnda belopp till grund för en råsockertull. Det verkliga hindret för import ligger ju alltid i en tullsats högre än merkostnaden och kan ju anses ligga i den gällande tullsatsen å råsocker, den där utgör 11.75 kronor för deciton och sålunda med 3.75 kronor öfverstiger det utnyttjade tullskyddet.

Det förhållandet, att råsockerindustrien icke utnyttjar hela det åt denna industri tillmätta tullskydd, bereder, såsom redan framhållits, raffineringindustrien tillfälle att tillgodogöra sig större skydd än afsedt är.

Vid en råsockertull af 11,75 kronor per deciton blir, på sätt redan angifvits, med det rendement, som beräknas vid raffinad, det effektiva skyddet för raffinadindustrien, då tullsatsen, såsom nu, är satt till 17 kronor per deciton, ungefär 4 kronor för samma vikt. Om emellertid råsockerpriset icke tager i anspråk högre tullskydd än 8 kronor, börjar raffineringsskyddet i verkligheten redan vid 8,8 kronor och skyddet kommer att utgöra öfver 8 kronor.

Jag kan icke underlåta att redan nu framhålla, att i promemorian merkostnaderna för raffineringsindustrien ansetts motsvara det officiellt fastställda skyddet eller 4 kronor för deciton. I anslutning till nämnda promemoria skulle man därför möjligen kunna draga den slutsats, att det verkliga skyddet, utgörande öfver 8 kronor, bör sänkas med hälften.

En sådan slutsats synes ock i viss mån vinna stöd af den förut lämnade utredningen i ämnet.

Vid en jämförelse mellan prisen å de svenska och de utländska sockermarknaderna utgår jag från det större sockerskyddet, som i sig innefattar båda slagen af fabrikation, alltså från tullsatsen 17 öre per kilogram. Vid beräkning af skyddsbehovet för raffinadindustrien måste under sådana förhållanden naturligen ock hänsyn tagas till merkostnaderna med afseende å råsockerindustrien.

Skillnaden i raffinadpris å tyska och franska marknaderna å ena samt svenska marknaden å andra sidan utgör, såsom redan angifvits, ungefär 17 å 18 kronor per deciton. Merkostnaden i afseende å betor och arbetskraft för den mängd råsocker, som erfordras för utvinnande af en deciton raffinad, har uti promemorian beräknats för råsockerindustrien till ungefär 7,50 kronor eller närmare bestämdt 7,53 kronor, hvartill kommer merkostnaden för arbetskraft i raffinadindustrien eller 0,89 krona. Härtill bör vidare läggas merkostnaden för räntor och lagring. Ehuru sådan merkostnad egentligen icke torde göra sig gällande annat än i afseende å råsockerindustrien, vill jag för säkerhets skull afrunda denna merkostnadsprocent uppåt och beräkna densamma till 1 krona per deciton raffinad. Sammanlagda merkostnaden för arbetskraft, betor, räntor och lagring uppgår alltså till högt räknadt 9 kronor 50 öre. Drages detta belopp från prisskillnaden för raffinadsocker å svensk marknad och å omförmälda främmande marknader, återstår ett belopp af öfver 7 kronor 50 öre per deciton. Ett sådant belopp skulle alltså åtgå för bestridande af öfriga merkostnader vid fabrikationen af raffinad-

socker. Dessa merkostnader kunna emellertid, enligt hvad af samma handling synes framgå, täckas med ett raffinadskydd af 4 kronor per deciton. På den nu följda vägen kunde jag således anse mig hafva kommit till det resultat, att tullskyddet öfverstege behovet med ett belopp mellan 3,50 kronor och 4 kronor. Men sistnämnda merkostnader, därför tidigare redogjorts (sid. 10 och 11) i sammanhang med promemorian öfriga innehåll, äro uppenbarligen för högt beräknade. Detta framgår redan af det belopp i penningar, som skyddet innebär. Hvarje kronas pålägg å priset per deciton raffinadsocker betyder en sammanlagd summa af 1,100,000 kronor, då produktionen i riket uppgår till 1,100,000 deciton raffinad. Fyra öres skydd för raffinadindustrien motsvarar alltså en årlig summa på produktionens inkomstsida af bortåt 4,500,000 kronor. Härtill kommer, att förlust å underpris af den i promemorian angifna anledning vinner beaktande genom att tullsatsen sättes öfver merkostnaden, samt att frakter och handelsvinst åt engroshandeln påtagligen icke kunna vid import till Sverige af den utländska varan väsentligen understiga de frakter och den handelsvinst åt engroshandeln, den svenska fabrikanten själf får vidkännas.

För att emellertid kunna vara säker på, att icke en reglering af skatten skall äfventyra den svenska varans konkurrensförmåga, och då i allt fall försiktigheten bjuder att icke göra en allt för stark rubbning i nu rådande förhållanden, skall jag vid beräkning af skyddsbehovet dock utgå därifrån, att merkostnaderna för raffinadindustrien motsvara ända till 2 kronor per deciton raffinad, samt äfven fästa vederbörligt afseende såväl å den omständigheten att vissa för industriens bedrivande nödvändiga, men icke inom landet tillgängliga eller producerade varor, såsom stenkol, en del maskiner m. m., måhända kunna anses draga något högre pris i Sverige, särskildt då varorna behöfva omlastas i hamn och efter omlastning transporteras till destinationsorten, som ock därå att tullskyddet för att vara fullt effektivt måste hållas icke så litet öfver både råsocker- och raffinadindustriens merkostnader.

Af de gjorda undersökningarna framgår, att
 merkostnaden för framställning af 100 kilogram kan beräknas för

	Råsocker		Raffinadsocker*)	
	Kr.	öre	Kr.	öre
Arbetskraft	0	81	1	78
Betor	6	04	6	64
Ränteförlust m. m.	0	75	1	—
Frakter m. m.	—	—	2	—
Summa	7	60	11	42
Tullskyddet	11	75	17	—
Ungefärliga skillnaden i pris i Sverige samt i Tyskland och Frankrike . .	7	50	17	—
	å 8	50	å 18	—

På grund af den nu lämnade utredningen och med nödigt hänsynstagande till de förhållanden, som, enligt hvad nyss nämnts, utöfver de förtecknade merkostnaderna böra inverka vid bestämmandet af tullsatsernas belopp, anser jag tvifvel icke böra råda därom, att landets sockerindustri är fullt tillräckligt skyddad, om tullen å råsocker och raffinadsocker sättes ungefär 2.50 kronor öfver samma merkostnader.

Med detta resultat af den gjorda undersökningen rörande betydelsen af tullskyddet för sockerproduktionen blir också den fråga, jag uppställt till besvarande, löst. Om utan åsidosättande af sockerindustriens berättigade intresse tullskyddet kan, efter ett kilogram raffineradt socker räknadt, nedsättas från nu gällande 17 öre till 14 öre, utgör skillnadsbeloppet eller 3 öre just det belopp, hvarmed sockerskatten kan och bör höjas.

I enlighet härmed torde alltså sockerskatten böra bestämmas till 16 öre samt, i anslutning till hvad jag redan anfört, tullafgiften för

*) I merkostnaden för raffinadsocker har jämväl upptagits merkostnaden för den mängd råsocker, som erfordras för utvinnande af 100 kilogram raffinad.

raffineradt socker och därmed jämnställdt råsocker till 14 öre samt för öfrigt råsocker till 10 öre, allt för ett kilogram räknadt.

Från omedelbar tillämpning af en höjd sockerskatt skulle jag emellertid vilja undantaga socker, tillverkad vid råsockerfabrikerna i Öster- och Västergötland. Skälen härför skall jag strax angifva. Redan här tillåter jag mig förutskicka att, då, såsom i förevarande fall, det raffinaderi, hvarest råsockret från omförmälda råsockerbruk raffinerats, äfven under nu rådande skatteförhållanden går med förlust, en skatteförhöjning, som i föreslagen ordning sammanbindes med en tullnedsättning, måste återverka på råsockerfabrikationen. Såsom redan angifvits, lämnar nämligen icke den ifrågasatta skatteregleringen sockerindustrien tillfälle att hos allmänheten genom prisförhöjning af sockret erhålla ersättning för de ökade omkostnaderna. När jag i det följande föreslår särskilda undantagsbestämmelser, i syfte att skattskyldigheten för socker, som raffinerats af råsocker från bruken i Östergötland och Västergötland, ännu någon tid bibehålles oförändrad och först successivt höjes, har jag dock velat inskränka berörda bestämmelser att gälla för en kortare öfvergångstid.

I nämnda landskap började afverkning af hvitbetor i och för framställning af råsocker att bedrifvas, i Östergötland hösten 1905 och i Västergötland hösten 1904; jag förbigår därvid alldeles den sockertillverkning, som under några år på 1870-talet bedrefs inom Östergötland. Inom hvartdera landskapet har tillverkningen bedrifvits vid ett sockerbruk och angående denna tillverknings omfattning hafva ur tillgänglig statistik hämtats följande uppgifter, hvartill fogats motsvarande medeltal för öfriga sockerbruk i riket:

Afverkade betor i ton räknadt

År	Vid Lidköpings sockerbruk	Vid Linköpings sockerbruk	Vid öfriga sockerbruk i riket i medeltal*)
1904—05	1,129.5	— —	32,691
1905—06	9,301.5	13,808.5	47,137
1906—07	12,845.0	17,693.5	58,810
1907—08	3,252.0	13,122.0	— —

*) Därvid har såsom ett bruk betraktats fabrik med eventuellt tillhörande saftstation.

Anledningen till dessa fabrikers anläggande har gifvetvis varit en önskan af deras stiftare att låta äfven dessa två landskap komma i åtnjutande af allt det goda, som hvitbetsodlingen i Skåne visat sig kunna åstadkomma för jordbruket, och en förhoppning, att sockerindustrien skulle i sagda landskap kunna bedrifvas med något så när liknande ekonomisk framgång som i landets sydligare delar. De nyss lämnade uppgifterna visa emellertid tydligt, att dessa mål åtminstone ännu icke vunnits. I Östergötland, där afverkningen varit störst, har den dock ej uppgått till mera än ungefär en tredjedel af den vanliga afverkningen vid öfriga råsockerbruk. Detta beror till en början närmast därpå, att ej tillräcklig areal erhållits för betodling: år 1906 odlades endast 857 hektar med betor för Linköpings och 900 hektar för Lidköpings fabrik, och för år 1907 voro arealerna ej större än omkring respektive 830 och 375 hektar. Vidare erhålles afsevärdt mindre afkastning betor per hektar i dessa trakter än i Skåne, nämligen endast 13 à 14 ton i Västergötland — senaste året ej ens så mycket — och omkring 20 ton i Östergötland mot närmare 30 ton i Malmöhus län. Men ej nog härmed, de erhållna betorna äro äfven af sämre kvalitet än de skånska, i det att icke endast sockerhalten är nära ett par procent lägre, utan äfven svårigheten att taga ut sockret ur betan är väsentligt större; betorna från Öster- och Västergötland lämna därför relativt mera socker af andra produkt och mera melass än de i sydligare orter odlade betorna.

Dessa förhållanden hafva också ledt dithän, att ifrågasättande råsockerbruk, som äro nära förenade med Lidköpings raffinaderi, liksom denna fabrik för närvarande arbeta under allt annat än gynnsamma ekonomiska villkor. För att råsockerbruken skola komma ur sina trångmål är det först och främst nödvändigt, att de lyckas vinna tillräcklig areal för betodling och få den därtill använda jorden bragt i full växtkraft. Men härtill åtgår tid, som måste räknas i flera eller färre år. Skulle nu genom den ökade skattskyldigheten omkostnaderna för sockerproduktionen, innan sådan tid beredts bruken, ökas, blefve sockerbruksbolagens ställning uppenbarligen synnerligen brydsam om icke ohållbar. Denna omständighet bör enligt min mening tillmätas en särskild betydelse. Liksom jag icke skulle vilja ifrågasätta något undantag från skatteförhöjningen i fråga om ej ännu påbörjad rörelse, skulle jag ej heller anse lämpligt, att hänsyn i förenämnda afseende toges till ett sockerbruksägande bolag, som hade den solida ekonomiska ställning, att detsamma vore mindre beroende af några års förlustbringande verksamhet. Helt annorlunda är emellertid, såsom jag redan nämnt, förhållandet med ifråga-

varande bolag. Men oaktadt omständigheterna i förevarande fall sålunda gifva vid handen, att rörelsens fortsatta bedrifvande vid råsockerbruken i Östergötland och Västergötland äfventyras genom skatteförhöjningen, skulle jag ändock icke vilja föreslå en undantagslagstiftning för samma sockerbruk, om icke äfven vissa andra skäl talade för en dylik åtgärd. Som bekant medgaf Riksdagen för sista året, hvitbetssockertillverkningen ännu beskattades efter äldre grunder d. v. s. efter beräkning af sockerutbyte ur betorna, en lindring, som i den form den gafs hade en viss likhet med uppmuntran till fullföljande af påbörjadt arbete för åstadkommande af en planerad sockerfabrikation. Enligt beslut den 19 maj 1905 bestämdes nämligen, att för de inom Östergötland och Västergötland nämnda dag anlagda eller *under anläggning varande* hvitbetssockerfabriker utbytet af 100 kilogram råa hvitbetor från och med den 1 september 1905 skulle beräknas utgöra 10 kilogram socker i stället för eljest stadgade 12 kilogram. Sockerbruket i Östergötland kom ej heller i gång förr än hösten 1905. När fråga om nedsättning af skatten för socker, som tillverkats vid nämnda två sockerbruk, sedan kom före vid 1906 års riksdag, stannade kamrarna i skilda beslut, och vid gemensam omröstning föll frågan. I den kammare, som vid frågans första behandling ställde sig afvisande mot förslaget, uttalades från mer än ett håll den meningen, att osäkert vore, om ej den ifrågasatta skattenedsättningen skulle verka såsom en premie åt producenterna, d. v. s. ifrågavarande råsockerbolags aktieägare.

Vid 1907 års riksdag väcktes ånyo förslag om beviljande af skattenedsättning för socker, tillverkadt vid ifrågavarande råsockerbruk, men rön-te icke någon framgång.

1905 års Riksdags beslut samt de skäl, som medverkat till frågans utgång vid 1906 års riksdag, synas mig emellertid i viss mån tala för, att vid en omreglering af sockerbeskattningen särskild hänsyn tages till sockerbruken i Öster- och Västergötland. Erfarenheten sedan år 1906 har visat, att bolagen icke utan stora ekonomiska uppoffringar kunnat bära de bördor, som följa med den nuvarande sockerbeskattningen. Aktieägarna äro de, som minst haft anledning att glädja sig åt sockerbrukens rörelse. Äfven i allra bästa fall lära aktieägarna icke förrän efter en ganska lång tidsperiod kunna vänta någon afkastning å sina i bruken nedlagda medel. En allmän ökning af skattskyldigheten för sockerindustrien komme därför närmast att göra sig kännbar för de jordbrukare och arbetare, hvilka, oaktadt företagen ej varit för aktieägarna räntabla, dock hittills af företagen haft inkomst och bärgning.

Inför en sådan situation anser jag mig bäst tillgodose det allmännas intressen genom att föreslå en sådan anordning, att bruken, som haft svårt att draga sig fram under nuvarande skatteförhållanden, beredas tid att söka föra rörelsen öfver på säker grund, innan det socker, som där produceras, får vidkännas ökade bördor.

Af hvad redan nämnts framgår, att en dylik anordning icke innebär något löfte från statsverkets sida om liknande medgifvande åt andra fabriker, som framdeles möjligen komma att anläggas; och däri får ej heller inläggas en utfästelse att alltjämt särställa ifrågavarande två råsockerfabriker. Sedan numera betodlingen inom landet tagit den omfattning, att de producerade betorna i normala fall äro mer än tillräckliga för att fylla landets sockerbehof, har staten ej något intresse att bidraga till betodlingens spridning till andra trakter än dem, där densamma kan med full fördel bedrifvas. Det undantag från omedelbar tillämpning af den ifrågasatta skatteförhöjningen, som sålunda skulle göras för socker från råsockerbruken i Östergötland och Västergötland, afser något helt annat än den skattelindring, som beviljades genom 1893 års förordning. Med det nu angifna förslaget åsyftas nämligen att bereda ett par redan i gång varande fabriker behöfligt andrum för att kunna hinna ordna sig under de nya förhållanden, som inträda genom omreglering af sockerbeskattningen, under det att 1893 års skattelindring afsåg att befrämja betodlingens spridande till nya trakter.

Hvad beträffar sättet och villkoren för tillämpning af sagda undantagsbestämmelser, så torde mer än en anordning kunna tänkas. Men i hvarje fall synes det vara skäl att såsom uttryckligt villkor föreskrifva, att det socker, hvarom nu är fråga, ej finge raffinerats annorstädes än vid raffinaderiet i Lidköping.

Ett sätt är det, som föreslogs af några motionärer vid 1906 års riksdag. Detta förslag innefattade,

att, när raffineringen af ifrågavarande råsocker skulle börja och så länge den sedermera fortginge, intet annat socker finge finnas i eller införas i raffinaderiet, samt

att det af ifrågavarande råsocker framställda raffinerade socker, som ej utlämnats till fritt bruk, innan behandling af annat råsocker vid raffinaderiet påbörjades, skulle dessförinnan inläggas under kronans lås.

Enär råsocker sändes från råsockerfabrikerna under förpassning till raffinaderierna, erhåller man på nu angifna sätt fullständig visshet, att intet annat socker än det vid Linköpings och Lidköpings råsockerfabriker framställda undgår den högre beskattningen; [någon näm-

värd olägenhet för raffinaderiet synas de föreslagna bestämmelserna ej kunna medföra.

Ett annat sätt vore att, om råsocker från annan än de i Linköping och Lidköping belägna råsockerfabriker anlände till raffinaderiet, låta den där anställda kontrollpersonalen undersöka sockret i och för bestämmande af rendementet och med ledning af därvid vunnet resultat beräkna dess motsvarighet i raffineradt socker. För den sålunda beräknade mängden raffinad skulle raffinaderiet erlægga så stor del af belöpande skatt, som motsvarade skillnaden i skatt för socker från Linköping och Lidköping samt för socker från annan fabrik i riket, hvar efter vid sockrets utlämnande till fritt bruk endast den lägre skatten behöfde erläggas. I detta fall skulle råsocker från exempelvis Skåne och Östergötland kunna raffinerast samtidigt och de erhållna produkterna ej behöfva förvaras skilda från hvarandra.

Eftersom emellertid ifrågavarande bestämmelser endast äro vanliga ordningsföreskrifter, torde de ej behöfva föreläggas Riksdagen till pröfning.

Den tidrymd för skattelindring, som enligt 1893 års förordning om beskattning af vitbetssockertillverkningen kunde tillkomma nyanlagd fabrik, var bestämd till fem år. En liknande anordning med ökad skattskyldighet under periodens senare år anser jag äfven i förevarande fall vara lämplig. Därvid är dock att märka, att ifrågavarande råsockerfabriker genom 1905 års Riksdags förut omförmälda beslut redan kommit i åtnjutande af ett års skattelindring. Frihet från eller lättnad i den nu föreslagna skatteförhöjningen synes mig därför böra inskränkas till fyra år. Jag föreslår därför, att socker, tillverkad vid ifrågavarande två fabriker, till den 1 september 1910 helt och hållet befrias från den föreslagna skatteförhöjningen samt under de två närmast följande åren får draga en skatt af 15 öre för kilogram, hvarefter full skattskyldighet skulle inträda.

Skillnaden mellan de belopp, som med sådana bestämmelser skulle utgå för socker, tillverkad vid ifrågavarande fabriker, och de skattebelopp, som vid omedelbar tillämpning af skatteförhöjningen skulle drabba samma socker, blefve visserligen i sig själf ganska betydande; men detta förhållande bör dock i betraktande af de afsevärda belopp, som skatteförhöjningen å socker från öfriga fabriker i riket skulle inbringa staten, vara af mindre vikt. Om man beräknar den årliga konsumtionen inom landet till 110,000 ton raffineradt socker, hvilket icke torde vara för högt tilltaget, skulle en skatteförhöjning af 3 öre för kilogram betyda en ökad sockerskatt af 3,300,000 kronor.

Den största betafverkning, som hittills ägt rum vid de två fabrikerne i Linköping och Lidköping, förekom hösten 1906. Af det då framställda råsockret erhöles vid Lidköpings raffinaderi ungefär 4,000,000 kilogram raffineradt socker. Äfven vid en ganska stark ökning af betodlingen kan man näppeligen antaga, att raffinadsockerproduktionen kommer att under hvardera af öfvergångstidens två första år med mera än 50 procent öfverstiga nyssnämnda kvantitet. Med en beräknad skattesats af 16 öre för kilogram skulle årliga skattebeloppet uppgå till högst 960,000 kronor. Efter nu gällande skattesats åter blefve motsvarande belopp högst 780,000 kronor. Skillnadsbeloppet i skatt skulle alltså i hvarje fall icke komma att öfverstiga 200,000 kronor. Under öfvergångstidens två sista år skulle, äfven om betodlingen då i jämförelse med förhållandena år 1906 fördubblats, den årliga raffinadsockerproduktionen icke uppgå till mera än 8,000,000 kilogram. Denna sockermängd skulle enligt undantagsbestämmelserna för ifrågasvarande sockerbruk draga en skatt af 15 öre för kilogram eller 1 öre under den eljest föreslagna. Skillnadsbeloppet i skatt under hvardera af dessa två år blefve alltså högst omkring 80,000 kronor.

Slutligen tillåter jag mig hemställa, att, därest tullen å råsocker nedsättes från 11 $\frac{3}{4}$ öre till 10 öre för ett kilogram, den restitution af tullmedlen, som enligt § 9 i tulltaxeunderrättelserna medgifves vid utförsel af härstädes utaf utländsk råvara framställt raffineradt socker, jämkas därefter. Vid ett rendement af 91,5 % motsvaras 10 öres råsockertull af 10,9 öres raffinadtull. Skulle restitutionsbeloppet för enkelhetens skull afrundas till 11 öre, förutsätter detta ett rendement af 90,9 %, under det att vid bestämmandet af den nu utgående restitutionen, 13 öre, rendementet antagits till 90 %.

Alldenstund genom de föreslagna ändringarna af sockerskattens belopp och tullsatserna å socker summan af skatt och tull för ett kilogram raffineradt socker blir densamma som nu, eller 30 öre, och ändringarna således ej komma att orsaka vare sig höjning eller sänkning i sockrets handelspris, har allmänheten ej något intresse af tidpunkten för reformens genomförande. För vinnande af det med skatteregleringen närmast afsedda ändamålet eller ökade intäkter för 1909 års statsreglering, torde det emellertid vara nödigt, att de föreslagna ändrade bestämmelserna träda i kraft redan under loppet af innevarande år. Med anledning häraf synes det lämpligen böra öfverlätas åt Kungl. Maj:t att bestämma den dag, då de nya tullsatserna samt ändringarna i tulltaxeunderrättelserna och i förordningen angående beskattning af socker skola vinna tillämpning.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i särskilda propositioner föreslå Riksdagen att *dels* antaga följande förslag till

Förordning

*angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907
angående beskattning af socker.*

1. För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 16 öre för hvarje kilogram. För det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland och utlämnas till fritt bruk aningen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, utgår dock skatten under tiden till utgången af augusti månad år 1910 med 13 öre samt under tiden från och med den 1 september samma år till utgången af augusti månad år 1912 med 15 öre, allt för ett kilogram räknadt; ägande Kungl. Maj:t att meddela behöfliga kontrollföreskrifter.

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.

2. Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller sirup eller melass, i hvilka sockerhalten är mindre än sjuttio procent af torrsubbstansens vikt.

Sockerhalten utrönes genom direkt polarisation, därest icke kontroll- och justeringsstyrelsen på framställning af tillverkaren förordnar, att sockerhalten skall bestämmas genom fullständigare kemisk analys.

3. För socker, som enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t vill meddela, gjorts till förtäring af människor obrukbart (denaturerats), erlägges ej skatt.

dels förklara, att den ändrade lydelsen af berörda författningsrum skall träda i kraft från och med den dag, som af Kungl. Maj:t bestämmes;

dels ock besluta,

att tullsatserna å nedannämnda slag af socker från och med sistberörda dag skola utgöra följande belopp, nämligen:

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossadt eller pulveriseradt socker, 14 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:r 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes 14 öre för kilogram;

å socker, till färgen mörkare än samma standardnummer, äfven om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, 10 öre för kilogram;

att från och med samma dag den i § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör under vissa villkor medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel sjöledes från stapelstad af raffineradt socker, topp-, kandi- och kak-, hvilket tillverkats inom riket af utländskt råämne, skall utgå med 11 öre för kilogram sådant socker; samt

att de i tulltaxan bestämda tilläggsafgifter till nu gällande tullsatser å vissa slag af socker, som tillverkats i vissa där särskildt angifna länder, skola tilläggas nyss angifna tullsatser.

Hvad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådiga propositioner till Riksdagen aflätas af den lydelse bilagorna litt. — vid detta protokoll utvisa.

Ur protokollet:
Arvid Nordlindh.

Bilaga.

Promemoria

angående skyddet för svenskt socker och dess fördelning.

Skyddet för det svenska sockret utgör 13 öre per kilogram raffinad, ty för ett tullbelopp af 13 öre kan så mycket utländskt råsocker införas, som åtgår för tillverkning af ett kilogram raffinad.

Af dessa 13 öre tages i anspråk:

För arbetarne i 19 hvitbetssockerfabriker à 300	
arbetare i 80 dagar.....	456,000 dagsverken
för sommararbetet 50 arbetare à 220 dagar.....	209,000 „

tillsammans 665,000 dagsverken

som i Sverige kosta minst kronor 1: 50 mera än i Tyskland kronor 997,500, som fördelade på konsumtionen 125,000 ton råsocker = 112,500 ton raffinad utgör per 100 kilogram ... .. kr. 0: 89.

För hvitbetsodlarne:

Hvitbetspriset var de senaste åren vid t. ex.

Säbyholms råsockerfabrik per 100 kilo 2: 73

I Tyskland är priset ej öfver 1: 80

Skillnaden 0: 93

fördelad på 14 kilo utvunnen raffinad ..... per 100 kg. kr. 6: 64

För industrien återstår ..... „ 100 „ „ 5: 47

per 100 kg. kr. 13: 00.

Af hvad som återstår för industrien tages dock en ej obetydlig del i anspråk af ränteutgifter och lagringskostnader för den allt som oftast inträdande öfverproduktionen af socker, hvarjämte såväl jordbrukare som arbetare nu framkomma med enormt ökade fordringar.

Beträffande de fyra öre, som utgöra skillnaden mellan tullen och konsumtionsafgiften på raffineradt socker, tagas de helt och hållet i anspråk dels af det underpris, som alltid måste hållas på inhemskt socker för att ej under tillfälliga konjunkturer riskera en import, som

sedan skulle tynga på den inhemska marknaden, dels af de frakter, som den svenska tillverkaren på grund af vårt lands långa kuststräcka, med för sockerimport lämpliga hamnar, alltid tvingas att betala, dels af högre aflöningar till raffinaderiernas arbetare och slutligen af den handelsvinst, som tillverkarne måste medgifva engroshandeln.

Stockholm i september 1907.

C. Tranchell.
